TUTORTOIMINTA HYVINVOIVAN OPPIMISYMPÄRISTÖN RAKENTAJANA

Selvitys ammatillisen koulutuksen tutortoiminnasta ja tutortoiminnan suositukset

arjen arkki

saku

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

sakki

Kirjoittaja

Susanna Ågren

menetelmäkehittäjä

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry

2014

TIIVISTELMÄ

Tutortoiminnan kysely toteutettiin verkkokyselynä kevään 2014 aikana osana Mannerheimin Lastensuojeluliiton, SAKU ry:n ja SAKKI ry:n Yhtenäisyyttä tutortoimintaan -hanketta. Kyselyyn vastasi 81 tutorvastaavaa ammatillisista oppilaitoksista.

Tutortoimintaa toteutti aktiivisesti kolme neljäsosaa vastanneista. Selvityksen mukaan tutortoiminnan merkitys oppilaitoksen hyvinvoinnin edistämisessä tunnistetaan hyvin, mikä näkyy siinä, että tutortoimintaa ollaan valmiita kehittämään. Tutortoiminta vaatii oppilaitokselta panostuksen toiminnan ylläpitämiseen, tuen ja tarvittavat resurssit, ja nämä turvataan johdonmukaisella suunnittelulla. Myös isot oppilaitoskoot aiheuttavat yksiköiden välisiä eroja ja tutortoiminnan yhdenmukaistaminen peräänkuuluttaa myös suunnittelua. Tutortoiminnan kaltainen toiminta voi helposti olla uhattuna taloudellisesti vaikeana aikana, ja sen merkityksen esiin tuominen oppilaitoksen hyvinvoinnissa on toiminnan säilymisen elinehto.

Selvityksen mukaan tutortoiminta perustuu opiskelijan osalta vapaaehtoisuuteen sekä opiskelijoiden omaan kiinnostukseen ja halukkuuteen osallistua toimintaan. Tärkeä valintakriteeri tutorille oli myös se, että opiskelijan omat opinnot ovat kunnossa. Tutoreita kouluttaa joko oma henkilöstö tai ulkopuoliset kouluttajat järjestöistä. Vaikka järjestöjen koulutuksia ei hyödynnettäisi, tarjotut tukimateriaalit ovat silti useilla vastaajista käytössä. Järjestöjen koulutukset voisivat antaa tukea tutortoiminnan yhtenäistämiseen ja tuoda lisäkäsiä tutortoiminnan kehittämiseen.

Tutorvastaavien kouluttaminen oli harvinaisempaa, ja siihen olisi syytä jatkossa panostaa, jotta tutortoiminnan käytännöt olisivat yhtenäisemmät. Tutortoiminta oli pääasiassa laskettu osaksi toimijan työnkuvaa. Selvityksessä nousee esille, että tutortoiminnasta vastaaminen tarvitsee resurssien lisäksi myös pysyvämmät käytännöt, joilla turvataan tutortoiminnan jatkuminen.

Tutortoiminnan tulee selvityksen perusteella kerryttää opiskelijalle opintoja, ja vastaajat näkevät sen yhtenä tärkeänä opiskelijan osaamista ja erilaisia taitoja kartuttavana toimintana. Tutortoiminta lisää oppilaitokseen viihtyvyyttä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ja näiden kautta hyvinvointia. Tutortoiminta on usein pelkkää oppilaitoksen markkinointia, mutta sen mahdollisuudet ympärivuotisessa hyvinvoinnin lisäämisessä olisi tärkeää tunnistaa.

Järjestöt voivat tukea tutortoimintaa tarjoamalla tukimateriaalia, koulutusta ja tiedotusapua oppilaitokselle. Materiaalia tarvitaan niin koulutuksen tueksi kuin myös tutortoiminnan markkinoimiseen ja tutoreiden rekrytoimiseen. Tärkeää on se, että oppilaitokset myös oppisivat hyödyntämään järjestöjen tarjoamaa tukea tutortoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä 2

Sisällysluettelo 3

1. Johdanto 4

2. Tutortoiminnan järjestäminen 6

- 2.1 Tutortoiminnan ohjaaminen 7
- 2.2 Tutoreiden valitseminen 9
- 2.3 Tutoreiden kouluttaminen 10
- 2.4 Tutortoiminnan opinnollistaminen 11

3. Tutortoiminnan merkitys 12

- 3.1 Tutortoiminnan tavoitteet ja tehtävät 12
- 3.2 Tutortoiminnan vaikutukset 13

4. Tutortoiminnan kehittäminen ja yhteistyö järjestöjen kanssa 15

- 4.1 Tutortoiminnan kehittäminen 15
- 4.2 Yhteistyö järjestöjen kanssa 16

5. Tutortoiminnan suositukset 18

Lähteet 22

1. JOHDANTO

Tämä tutortoiminnan kysely on toteutettu osana Yhtenäisyyttä tutortoimintaan -hanketta. Hanke on Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL), Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry:n ja Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry:n yhteishanke. Sen päämääränä on vahvistaa tutortoimintaa ja sen ohjausta ammatillisissa oppilaitoksissa. Tavoitteena on kehittää tutortoimintaa siten, että se vahvistaa opiskelijoiden vertaistukea ja osallisuutta oppilaitoksissa sekä syventää tutortoiminnan roolia turvallisten opiskeluryhmien rakentamisessa, opiskelijoiden oman toiminnan järjestämisessä sekä kiusaamisen ja yksinäisyyden ehkäisyssä.

Tutortoiminnan kysely toteutettiin verkkokyselynä kevään 2014 aikana. Kyselyyn oli mahdollista vastata myös paperisella lomakkeella syksystä 2013 lähtien. Kyselystä tiedotettiin ammatillisen koulutuksen toimijoille muun muassa SAKU ry:n verkkosivujen kautta, sähköpostitse sekä lähettämällä lomakkeita postin kautta suoraan järjestöjen yhteyshenkilöille. Kohderyhmänä olivat oppilaitosten tutortoiminnasta vastaavat henkilöt. Kyselyyn vastasi 45 koulutuksen järjestäjää ja useammasta yksiköstä vastauksia tuli 18 koulutuksen järjestäjältä. Yhteensä vastaajia kyselyssä oli 81. Alkuperäisistä vastauksista poistettiin 10 vastaajan vastaukset, sillä nämä eivät kuuluneet kyselyn varsinaiseen kohderyhmään. Vastaajista alle 500 opiskelijan oppilaitoksia oli 45, alle 1000 opiskelijan oppilaitoksia 61, alle 1500 opiskelijan oppilaitoksia 69 ja yli 1500 opiskelijan oppilaitoksia 9 kappaletta.

Maakunta	Vastanneiden koulutuksen järjestäjien määrä	Kaikkien vastanneiden lukumäärä
Ahvenanmaa	0	0
Etelä-Karjala	1	1
Etelä-Pohjanmaa	2	3
Etelä-Savo	1	1
Kainuu	1	2
Kanta-Häme	3	5
Keski-Pohjanmaa	1	2
Keski-Suomi	1	1
Kymenlaakso	2	3
Lappi	3	3
Pirkanmaa	4	8
Pohjanmaa	0	0
Pohjois-Karjala	3	3
Pohjois-Pohjanmaa	4	10
Pohjois-Savo	1	4
Päijät-Häme	1	1
Satakunta	3	7
Uusimaa	9	21
Varsinais-Suomi	5	6
Yhteensä	45	81

Edellisen sivun taulukosta voi huomata, että vastauksia on tullut aika tasaisesti kaikista maakunnista (lukuun ottamatta Pohjanmaata ja Ahvenanmaata). Kysely ei kuitenkaan kata koko ammatillista koulutusta, joten selvityksen tuloksista ei voi ilman kriittisyyttä vetää yleisiä johtopäätöksiä koko ammatillista koulutusta koskien. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja tuloksia luettaessa kannattaa myös huomioida, että vastaajiksi on valikoitunut kyselyn teettäneiden järjestöjen aktiivisia kumppaneita. Tulokset antavat kuitenkin hyvän kuvan siitä, millä tolalla tutortoiminta on ja mitä siinä pitäisi kehittää. Vastauksia voi käyttää suuntaa antavina ammatillisten oppilaitosten tutortoimintaa pohdittaessa.

Tutortoiminta määritellään Yhtenäisyyttä tutortoimintaan -hankkeen suunnitelmassa seuraavalla tavalla:

> tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä 28 §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestyssäännön valmisteluun. (Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1269/2013, 36 §)"

Keväällä 2014 julkaistussa opiskeluhuollon käsikirjassa todetaan, että kyseisessä laissa määriteltyjen kuulemisten ja opiskelijakuntatoiminnan lisäksi opiskelijoiden hyvinvointia ja sitoutumista opintoihin edistetään parhaiten luomalla edellytyksiä opiskelijoiden omaan osallisuuteen perustuvaan toimintaan. Tämä tapahtuu esimerkiksi tutortoiminnan, kampanjoiden ja teemapäivien sekä harrastus- ja kilpailutoiminnan kautta. (Opiskeluhuollon käsikirja 2014.) Mahdollistamalla tutortoiminnan oppilaitoksessa voidaan edistää opiskelijoiden osallisuutta

> Tutor on vapaaehtoinen, tehtävään nimetty ja koulutettu opiskelija joka opastaa, neuvoo ja auttaa uusia opiskelijoita, tutustuttaa oppilaitoksen toimintaan, ohjaa valintojen tekemisessä ja toimii opiskelijanäkökulmana koulun sisäisissä ja ulkoisissa verkoissa."

Vuoden 2014 alussa voimaan astuneessa laissa ammatillisesta koulutuksesta on määritelty koulutuksen järjestäjän velvollisuudet, opiskelijoiden oikeudet ja opiskelijakunnan tehtävät:

> Osallisuus ja opiskelijakunta
> Koulutuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä opiskelijoiden asemaan liittyvistä asioista. Opiskelijoille

ja kuuluvuuden tunnetta, oppilaitoksen viihtyvyyttä, yhteisöllisyyttä ja jopa turvallisuutta. Tämän kyselyn avulla oli tarkoitus kerätä tietoa tutortoiminnan toteutuksesta sekä ohjauksen ja koulutuksen tasosta eri oppilaitoksissa. Kartoituksen tuloksia hyödynnetään tutortoiminnan tuen ja ohjauksen kehittämisessä sekä suuntaamisessa eri oppilaitoksiin. Tarkoitus on myös selvittää, miten järjestöt voivat tukea tutortoiminnan toteuttamista oppilaitoksissa.

Oppilaitoksen tehtävänä voidaan nähdä vaikuttamaan oppiminen ja yhteisöllinen tuki, kuten todetaan Tomi Kiilakosken tutkimuksessa. Tämä tarkoittaa muun muassa oppilaitoksen kulttuurin muuttamista osallistavammaksi ja osallisuutta tukevaksi. Kiilakosken mukaan oppilaitokset eivät kuitenkaan täysin onnistu tässä, vaan sosiaalista osallisuutta ja nuorten

oman toiminnan paikkoja olisi kehitettävä. Tutortoiminnalla voidaan lisätä opiskelijoiden keskinäistä vuorovaikutusta, joka on edellytys turvallisen ryhmän rakentumiselle. Vuorovaikutus myös omalta osaltaan rakentaa yhteisöllisyyttä ja sitä kautta hyvinvoivaa oppimisympäristöä. Tutortoiminta voi auttaa kehittämään oppilaitokseen ilmapiiriä, jossa opiskelijat viihtyvät ja uskaltavat ilmaista mielipiteensä. Oppilaitos on Kiilakosken mukaan sellainen osa nuorten arkea, johon aikuisten yhteiskunta pystyy vaikuttamaan. Oppilaitoksen yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia suhteita kehittämällä vaikutetaan positiivisesti nuoren oppimiseen, hyvinvointiin, kaverisuhteisiin, vaikuttamisen kokemuksiin sekä kykyyn käsitellä konflikteja. Tämä vaatii kuitenkin Kiilakosken mukaan tietoisia toimenpiteitä oppilaitoksen taholta sekä niin taloudellisia kuin myös ajallisia resursseja. (Kiilakoski 2012, 29–36.) Tämä perustelee omalta osaltaan tilausta tutortoiminnan kehittämiselle.

Tässä selvityksessä käydään läpi tutorkyselyn tuloksia: sitä, miten tutortoiminnasta vastataan, miten se järjestetään, miten tutorit koulutetaan ja millaisia kehittämisen kohteita vastaajat tutortoiminnalle näkevät. Viidennessä kappaleessa esitellään suositukset tutortoiminnan toteuttamiselle ammatillisessa koulutuksessa tämän kyselyn tulosten perusteella.

2. TUTORTOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN

Opiskeluhuollon tavoitteiksi määritellään oppilas- ja opiskelijahuoltolain pykälässä 3 turvallisen ja terveellisen opiskeluympäristön luominen sekä oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen. Laissa korostuu yhteisöllisen opiskeluhuollon käsite, joka määrittää koko oppilaitosyhteisön tehtäväksi muun muassa sosiaalisen vastuullisuuden, vuorovaikutuksen ja osallisuuden edistämisen. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287, 3 § & 4 §.) Opiskeluhuollon muiden osa-alueiden ohella tutortoiminta on yksi niistä asioista, joiden avulla näitä tavoitteita voidaan pyrkiä saavuttamaan. Tämän kyselyn mukaisesti tutortoiminta on osa oppilaitoskulttuuria enemmistöllä vastaajista.

Tutortoimintaa toteutti aktiivisesti vastanneista 61. Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Opetushallituksen selvityksen mukaan tutortoiminta on yleistynyt ammatillisissa oppilaitoksissa, osallistumismahdollisuuksissa on tästä huolimatta kuitenkin eroja (Pirttiniemi 2009, 44). Tämän kyselyn mukaisesti 18 vastaajalla oli oppilaitoksessa tai toimipisteessä tutortoimintaa, mutta se ei toiminut aktiivisesti. Viidellä vastaajalla ei ollut tutortoimintaa oppilaitoksessa tai toimipisteessä. Useimmilla niistä, joilla tutortoimintaa ei ollut, oli kuitenkin niin opiskelijoiden kuin henkilökunnankin keskuudessa kiinnostusta tutortoiminnan aloittamiseen. Kuten äsken viittaamassani selvityksessä, niin myös tämän kyselyn mukaan yhteisöllisyyden ja tutortoiminnan toteuttamisessa on oppilaitosten välillä eroja (Mt. 44-45).

Onko oppilaitoksessanne/toimipisteessänne tutortoimintaa? (N=83)

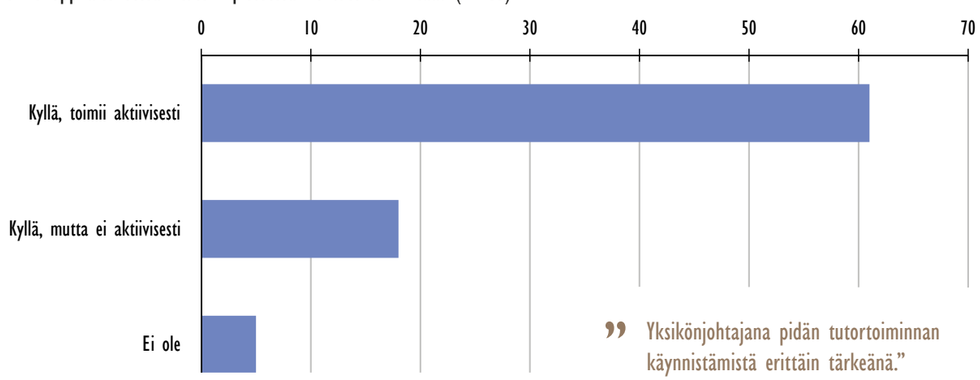

”Yksikönjohtajana pidän tutortoiminnan käynnistämistä erittäin tärkeänä.”

Tämä osoittaa sen, mikä näkyy myös avoimissa vastauksissa: tutortoiminnan merkitys oppilaitoksen hyvinvoinnin kannalta tunnistetaan ja siihen halutaan panostaa. Tutortoimintaa ollaan valmiita kehittämään, jos sille on vain tarjottavissa tarvittavat resurssit. Koulutuksen arviointineuvoston ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollon arvioinnin Hyvää vointia -julkaisussa nousee esille myös se, että koulutuksen järjestäjät näkevät yhteisöllisyyden ja yhteisön hyvinvoinnin tärkeinä opiskeluviihtyvyyden ja oppimisen turvaamisen kannalta. Tämä perustui arvioinnin mukaan myönteiseen ilmapiiriin, joka syntyy opiskelijoiden ja henkilöstön vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden pohjalta. Yhteisöllisyys nähtiin syrjäytymisen ja opintojen keskeyttämisen ehkäisijänä. (Kotamäki ym. 2010, 91.)

2.1 Tutortoiminnan ohjaaminen

38 vastaajan toimipisteessä toimi yksi tutorvastaava, 30 vastaajan toimipisteessä kaksi tai kolme tutorvastaavaa. Kymmenen vastaajan oppilaitoksessa toimi neljä tai useampi tutortoiminnasta vastaavaa henkilöä. Yleisimmin tutortoiminnasta vastasi opinto-ohjaaja. Toiseksi yleisimmin siitä vastasivat muut toimijat, kuten asuntolaohjaajat, nuorisotyöntekijät tai esimerkiksi opiskelijatoiminnasta vastaavat. Yleisimmin tutortoiminta

Tämän kyselyn tulosten mukaisesti tutortoiminnan arvostus on pysynyt hyvänä, mutta mielenkiintoista on se, että vaikka sen arvo tunnistetaan, kokevatko tutortoiminnan toteuttajat, että siihen panostetaan tarpeeksi? Toisin sanoen, toteutuuko tutortoiminta sellaisena, että sen kaikki hyödyt on valjastettu oppilaitoksen käyttöön? Vaikka olisikin olemassa halu toteuttaa ja antaa osallisuuden paikkoja, käytännön toteuttaminen on kiinni resursseista. Myös kasvavat oppilaitoskoot ja yksiköiden etäisyydet vaikuttavat siihen, että yhtenäistä tutortoimintaa voi olla hankala järjestää. Taloudellisesti heikkona aikana myös tutortoiminnan kaltaisen ”ylimääräisen” toiminnan järjestäminen voi olla uhattuna: siitä karsitaan resursseja, että oppilaitoksen perustehtävään voidaan panostaa kunnolla. On mielenkiintoista, että myös Hyvää vointia -julkaisun mukaan yhteisöllisyys ja sen rakentaminen nähdään helposti irrallisena opetuksesta; sen pedagogista ulottuvuutta ei tunnisteta (Mt. 92).

oli laskettu osaksi toimijan työnkuvaa. Vain joka viides sai tutortoiminnasta erillisen korvauksen. Korvauksen saattoi saada laajennetuilla tuntiresursseilla tai hankkeen kautta.

Tutortoiminnan kehittämisestä kysyttäessä nousee tutortoiminnan ohjaamisen osalta esille se, että on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, kuka tutorvastaavaksi nimitetään. Tämän henkilön motivaatiolla ja innostuksella on tärkeä merkitys tutortoiminnan aktiivisuuden ja kehittämisen kannalta. Toisaalta, vaikka vastaavan osalta tärkeää on asenne, pitää henkilöllä myös olla aikaa ja muita resursseja toteuttaa toimintaa. Tässä taloudellisessa tilanteessa harvoilla oppilaitoksilla on mahdollisuuksia maksaa tutortoiminnan vetämisestä erillistä korvausta. Ehkä tärkeämpää olisikin kytkeä tutortoiminnan ohjaaminen osaksi toimijoiden työnkuvia, jolloin siihen on määrätty tietyt

tunnit. Vastauksista ilmenee, että usein tutortoiminta on osa opinto-ohjaajan työtä ja tutortoiminnan vetäminen vaatii jatkuvaa oman pakollisen roolin ylittämistä: avointen vastausten mukaan perustellumpaa olisi kytkeä se osaksi niiden työtä, jotka muutenkin toimivat nuorten vapaa-ajan ja harrastustoiminnan parissa. Sopivia tutorvastaavia voisivat olla asuntola-ohjaajat tai vaikkapa nuorisotyöntekijät.

Tutortoiminnasta vastaavien työntekijöiden ammattinimikkeet? (N=81)

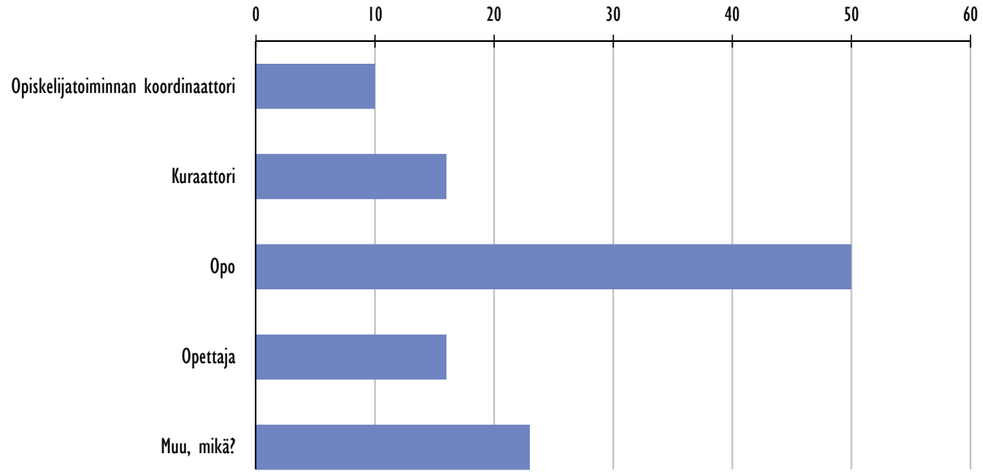

Tutortoiminnasta vastaavat oli koulutettu vaihtelevasti. 40 vastaajaa ei ollut käynyt koulutusta tutortoiminnasta. Ne 25 vastaajaa, jotka olivat käyneet koulutuksen, olivat kouluttautuneet seuraavasti: 7 oli käynyt Mannerheimin lastensuojeluliiton koulutuksen, 4 SAKU ry:n koulutuksen, 3 SAKKI ry:n koulutuksen ja loput hajanaisia koulutuksia tai saanut valmiuksia osana omaa koulutustaan. Koulutukset olivat hajanaisia, joten välttämättä yhtenäistä kuvaa siitä, mitä tutortoiminta on, ei oppilaitosten välillä ole. Tutortoiminnalla vaikutetaan paljon oppilaitoksen sosiaaliseen hyvinvointiin, joten sillä, kuka toimintaa vetää, on iso merkitys. Siinä missä tutoritkin koulutetaan, myös tutorvastaavat tulisi kouluttaa.

Onko tutortoiminnasta vastaava työntekijä saanut koulutusta tutortoiminnan ohjaamiseen? (N=81)

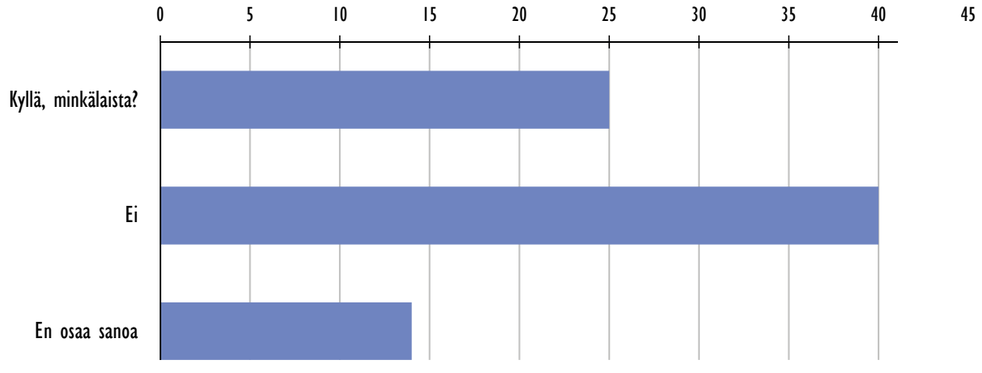

Näissä vastauksissa tutortoiminnasta vastaavien kouluttautuminen voi jopa näyttää yleisemmältä kuin mitä se todellisuudessa on. Tämä johtuu siitä, että kysely on lähetetty kyselyn toteuttajien aktiivisille yhteyshenkilöille, joista osa on käynyt tutorvastaaville tarjottavia järjestöjen koulutuksia. Niitä toimijoita on ollut hankalampi tavoittaa, jotka eivät ole olleet mukana järjestöjen tarjoamassa toiminnassa tai niiden yhteyshenkilöitä.

2.2 Tutoreiden valitseminen

Viidessä oppilaitoksessa toimii alle kuusi tutoria, 15 oppilaitoksessa 6–10 tutoria, 30 oppilaitoksessa 10–20 tutoria ja 28 oppilaitoksessa yli 20 tutoria. Luonnollisesti tutoreiden määrä riippuu oppilaitoksen ja toimipisteen koosta.

Tiedottaminen

Tutortoiminnasta tiedottamisesta kysyttiin avoimella kysymyksellä, johon vastasi 78 henkilöä. Tiedottaminen tapahtuu vastausten perusteella pääosin opiskelijoiden yhteisissä infotilaisuuksissa, opinto-ohjaajan tai sähköisen tiedottamisen kautta. Sähköisistä tiedotusvälineistä useimmat käyttivät tiedottamiseen joko Wilmaa, Facebookia tai sähköpostia tai sitten näitä kaikkia. Oli myös aika yleistä, että tiedottaminen tapahtui perinteisen ilmoitustaulun kautta, mutta tämän rinnalle olivat tulleet myös info-tv:t. Lisäksi useassa oppilaitoksessa opinto-ohjaaja, tutortoiminnasta vastaava tai tutorit kiertävät ryhmänohjaajien tunneilla uudet ryhmät läpi esittäytymässä ja kertomassa tutortoiminnasta. Tutortoiminta on myös kirjattu useilla vastaajilla opiskelijoiden oppaisiin. Tutoreihin ollaan yhteydessä Wilman, sähköpostin tai tekstiviestien kautta. Tiedottaminen henkilökunnalle tapahtuu pääosin oppilaitoksen intranetin tai sähköpostin välityksellä. Vanhempiin ollaan yhteydessä Wilman kautta. Kuitenkin huomioitavaa näiden tulosten perusteella on, että tutortoiminnasta tiedotetaan selvästi heikommin vanhemmille – muutama vastaaja oli kirjannutkin, että vanhemmille ei tiedoteta tutortoiminnasta ollenkaan ja tässä olisi kehittämisen varaa.

Tutoreiden valitseminen

Yleisesti ensimmäisen vuoden opiskelijoille pidetään keväällä rekrytointi- / infotilaisuus, jossa halukkaat voivat ilmoittautua toimintaan. Yleensä tutorvastaava myös kiertää tutoreiden kanssa aloittaneet luokat ja kertoo heille tutortoiminnasta. Avointen vastausten mukaan monissa oppilaitoksissa tutoreiden valitseminen perustuu opiskelijan omaan kiinnostukseen ja halukkuuteen osallistua toimintaan. Jos tutortoimintaan hakeutuvia on paljon, tällöin karsitaan valittujen määriä esimerkiksi tiedustelemalla opiskelijan sopivuutta ryhmänohjaajilta ja muilta opiskelijan kanssa tekemisissä olevilta opettajilta. Useassa oppilaitoksessa myös itse tutoreilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, keitä uusiksi tutoreiksi valitaan. Vanhat tutorit mainostavat tutortoimintaa, haastattelevat halukkaita tai järjestävät uusille tutoreille ”pääsykokeet”.

Opiskelijoiden osallistuminen tutortoimintaan perustuu vastausten perusteella vapaaehtoisuuteen. Monet vastaajat viittaavatkin siihen, että yleensä kaikki toimintaan halukkaat pääsevät mukaan – liikaa hakijoita ei ole. Opiskelijoilta kuitenkin odotetaan kiinnostusta tutortoimintaan, sillä ilman sitä motivaatio osallistua toimintaan ei kestä. Yksi vastaajista toteaakin:

> ”Tosin ryhmässä on aina noin puolet aktiivisia ja toinen puoli ei-aktiivisia. Toiminta viimekädessä perustuu pienen ryhmän varaan.”

Jos ollaan tilanteessa, jossa halukkaita kuitenkin on enemmän kuin voidaan ottaa, valinta tehdään usein opettajien suositusten ja opiskelijan opintomenestyksen perusteella. Karsinnan tekee

opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja tai opettajakunta – tai vaihtoehtoisesti kaikki yhdessä. Joissain oppilaitoksissa käytetään myös hakulomakkeita tai haastatteluita. Viimeisen sanan sanoo usein tutorvastaava. Pitäisin vapaaehtoista osallistumista tärkeänä, koska esimerkiksi Waltherin ja muiden mukaan nuoren osallistumisen perusteena on vapaaehtoisuus. Jos on vapaus valita osallistuuko vai ei, se luo toiminnalle avoimuutta ja joustavuutta. Lisäksi, jos nuorille uskalletaan myöntää vapautta ja sen kautta myös vastuuta osallistumisesta, tekee se osallistumisesta merkityksellisempää ja luo toiminnalle myös suurempaa luottamusta nuoren taholta. (Walther ym. 2006, 206.) Tutortoiminnan pitäisikin olla lähtöisin nuoren omasta halusta osallistua ja näin ollen olla myös nuorten itsensä näköistä toimintaa.

Tutoreilta odotetaan yleisesti tiettyjä ominaisuuksia. Suurimmassa osassa vastauksia korostuu se, että tutoriksi hakevalla täytyy olla omat opinnot kunnossa ja hänen täytyy toimia esimerkkinä muille opiskelijoille. Niissä oppilaitoksissa, joissa tutoreille järjestetään haastattelut tai he täyttävät hakulomakkeet, valinnassa painotetaan nimenomaan tutoriksi soveltuvuutta. Tutorilta toivottavia ominaisuuksia avointen vastausten perusteella ovat muun muassa opintomenestys, hyvä koulumotivaatio, aktiivisuus, sosiaalisuus / ulospäin suuntautuneisuus, reippaus, tunnollisuus ja ”koulumyönteisyys”. Kuitenkaan mitään mahdottomia opiskelijoilta ei vaadita, sitoutuminen tutortoimintaan on joka tapauksessa yksi tärkeimmistä kriteereistä.

Erään vastaajan kuvaus tiivistää hyvin tutoreiden valintaperusteet ja -tavan:

> ”Yleensä ehdokkaat pyritään haastattelemaan, jonka jälkeen tehdään valinta. Tutorin pitää olla ns. tavallinen opiskelija eli opinnot etenee ja opiskelija käy säännöllisesti koulua sekä pystyy tarvittaessa esiintymään koulutuksen esittelytilanteissa. Keväällä tutoreita koulutetaan pari kertaa, käydään vielä läpi tehtävät ja tehdään sopimus. Varsinainen toimintakausi on 2. luokan ajan.”

2.3 Tutoreiden kouluttaminen

Mannerheimin lastensuojeluliiton tutoroppaan mukaan tutorkoulutuksella lisätään tutoreiden ymmärrystä ryhmäyttämisestä ja ryhmäilmiöistä ja sillä voidaan antaa nuorille välineitä ryhmän kiinteyden ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Tämä tapahtuu tutustuttamalla ja ryhmäyttämällä nuoria. Tutorkoulutuksen avulla kasvatetaan nuorten sosiaalisia taitoja. Tutortoiminnan tavoitteita on muun muassa lisätä tutoreiden ymmärrystä ryhmäyttämisestä ja tutortoiminnan merkityksestä, antaa valmiuksia ryhmän kanssa toimimiseen, antaa välineitä toiminnan ideoimiseen sekä tutustuttaa tutoreita toisiinsa ja innostaa heitä mukaan toimintaan. (Pihlaja K. & Snellman-Aittola M. 2013, 5–6.)

Suurimmassa osassa vastanneista oppilaitoksista tutorit kouluttaa oppilaitoksen oma henkilöstö. Noin puolet on käyttänyt järjestöjen tarjoamaa koulutusta. SAKKI ry:n koulutuksia on käytetty järjestöistä eniten. Oppilaitoksen muista ulkopuolisista tahoista kouluttajina olivat toimineet SAKU ry, MLL, OSKU ry, seurakunnan työntekijät, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajat, ammattikorkeakoulujen opiskelijat, ja niin edelleen. Oppilaitoksista vain muutama ei kouluta tutoreitaan ollenkaan.

Kuka tai mikä taho on kouluttanut tutoreitanne? Ruksi kaikki sopivat. (N=79)

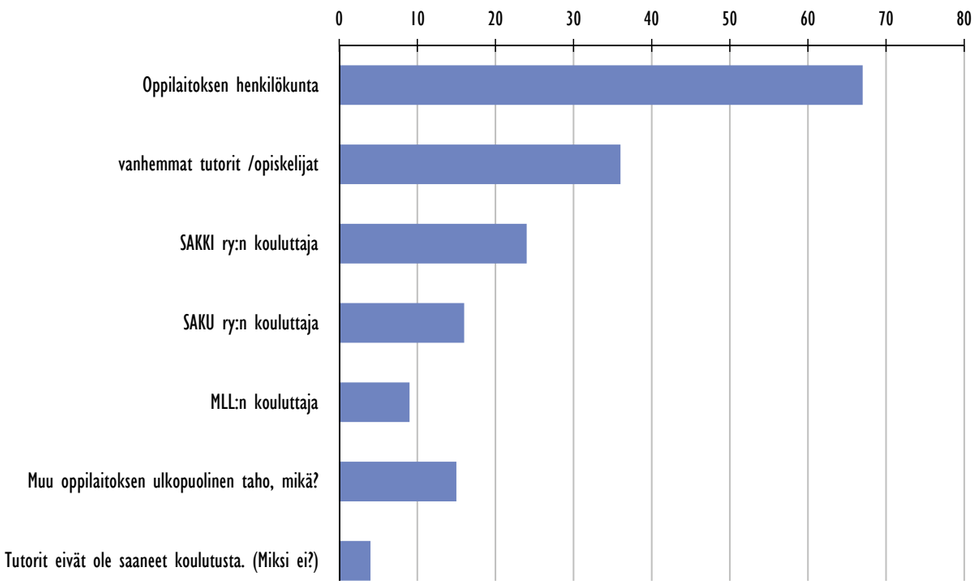

Vaikka vain puolet käytti järjestöjen tarjoamia koulutuksia, melkein kolme neljäsosaa vastaajista hyödynsi koulutuksissaan järjestöjen aineistoja. Järjestöjen kannattaa siis luoda materiaalia tutorkoulutusten tueksi ja tarjota asiantuntijuuttaan oppilaitoksille. Vastaajista vain yhdeksän totesi, että he eivät käytä järjestöjen aineistoja tutorkoulutuksissa ollenkaan.

Yllättävän monessa oppilaitoksessa tutoreiden kouluttaminen tapahtuu oman henkilöstön toimesta. Vastauksista voi päätellä sen, että omaan oppilaitoksen henkilöstöön on päädytty joko siksi, että järjestöjen tarjoamat koulutukset eivät ole vastanneet toiveita tai yksinkertaisesti taloudellisen tilanteen vuoksi. Olisiko koulutuksen järjestämisen oman oppilaitoksen voimin ajateltu olevan myös helpompaa? Toisaalta, järjestöjen tarjoamien koulutusten hyödyntäminen voisi tuoda lisäarvoa tutortoiminnan toteuttamiseen ja auttaa yhtenäistämään tutortoimintaa ammatillisissa oppilaitoksissa. Tällä tavoin tutortoiminnasta vastaava saisi tukea tutorkoulutusten järjestämiseen, ja ulkopuolinen kouluttaja myös vapauttaisi tutorvastaavan suunnittelemaan tutortoimintaa yhdessä opiskelijoiden kanssa ilman, että hänen tarvitsisi yksin vastata koulutuksen toteuttamisesta.

2.4 Tutortoiminnan opinnollistaminen

Pääosin tutortoiminnasta myönnetään opiskelijoille 1–2 opintoviikkoa. Opintosuoritus ansaitaan joko tutorkoulutuksesta tai kurssista, joillakin tutortoiminta oli jopa vapaasti valittavana kurssina. Joissakin oppilaitoksissa taas vuoden tutorina toimimisesta sai yhden opintoviikon. Yksi opintoviikko vastasi tunteina 28,5 h, 38 h tai 40 h. Kun opiskelija on toiminut kaksi lukuvuotta tutorina, hän saa toiminnastaan kaksi opintoviikkoa. Opintojen kertyminen riippui opiskelijan aktiivisuudesta tutorina.

Poikkeuksiakin oli. Joidenkin vastaajien mukaan tutortoiminnasta saattoi saada jopa kuusi opintoviikkoa, tämä piti sisällään niin tutorkurssin kuin myös koulutuksen sekä toimimisen tutorina. Aktiivisuus painottui kaikilla. Vastaajista vain kaksi ilmoitti, että heillä ei saa tutortoiminnasta opintosuorituksia ollenkaan.

On tärkeää, että tutortoiminta kerryttää opiskelijalla opintoja ja se tunnistetaan yhtenä opiskelijan osaamista kartuttavana ulottuvuutena. Tutortoiminta kasvattaa monenlaisia taitoja, joita opiskelija voi hyödyntää työelämässä. Näitä ovat esimerkiksi kokoustaidot, sosiaaliset taidot, suunnittelu- ja organisointitaidot sekä oman toiminnan arviointitaidot. Lisäksi tutortoiminnasta saadut positiiviset kokemukset sekä tunne siitä, että on osa oppilaitosyhteisöä, kiinnittävät opiskelijaa opintoihin (Pirttiniemi 2009, 44). Oppilaitoksissa ei välttämättä kuitenkaan huomata kaikkia tutortoiminnan pedagogisia ulottuvuuksia, varsinkaan, jos tutortoimintaa ei ole kirjattu auki opetus- tai toimintasuunnitelmiin (Kotamäki ym. 2010, 92). Kuitenkin huomion kiinnittäminen tutortoiminnan opinnolliseen hyötyyn voi sen lisäksi, että se kannustaisi ja motivoisi opiskelijoita tutortoimintaan, myös auttaa muuttamaan asenneilmapiiriä, jota tutortoiminta saattaa kohdata.

3. TUTORTOIMINNAN MERKITYS

3.1 Tutortoiminnan tavoitteet ja tehtävät

Tutortoiminnan tavoitteet olivat avointen vastausten mukaan aika yhteneviä. Yksi tärkeimmistä tavoitteista oli uusien opiskelijoiden perehdyttäminen ja yhteisöllisyyden lisääminen oppilaitokseen. Tutorit vastaanottavat uudet opiskelijat ja osallistuvat heidän ryhmäyttämiseensä, lisäävät ryhmähenkeä ja toimivat vertaistukena mm. työsaleissa ja muussa opiskelun arjessa.

> ”Tutorit toimivat luotto-opiskelijoina, joita on helppo lähestyä. He ideoivat ja toteuttavat erilaisia koulupäiviä, markkinoivat oppilaitosta ja toimivat opiskelijavieraiden isäntinä/emäntinä. Tavoitteena osallisuuden ja vaikuttamisen kautta voimaantuminen yhteisten asioiden hoitamiseen.”

Näihin tavoitteisiin liittyen tutortoiminnan määriteltiin myös vähentävän syrjäytymistä ja keskeyttämistä luomalla hyvää me-henkeä ja edistämällä oppilaitoksen hyviä ihmissuhteita ja myönteistä ilmapiiriä, joka motivoi muita opiskelijoita osallistumaan. Lisäksi tutortoiminta hyödyttää myös itse tutoreita: he saavat esiintymisvalmiutta, pääsevät osallistumaan, hyötyvät tutorkokemuksesta tulevaisuudessa, vahvistavat itsetuntemustaan ja kehittävät ohjaustaitojaan. Lisäksi tutortoiminta kasvattaa myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Avoimet vastaukset menivät hyvin yksiin monivalintakysymyksen kanssa. Kuten taulukosta näkee, yksi tutoreiden yleisistä tehtävistä on oppilaitoksen markkinointi. Tähän viitattiin myös avoimissa vastauksissa. Päätehtävänä on oppilaitoksen edustaminen ja koulutuksesta tiedottaminen yläluokille. Yleensä tutorit toteuttavat markkinointia yhdessä opinto-ohjaajien kanssa esimerkiksi vierailemalla yläkouluissa, avoimissa ovissa sekä erilaisissa tapahtumissa ja messuilla. Lisäksi he kierrättävät TET-opiskelijoita ja tutustujia oppilaitoksessa. Tutoreiden tehtävänä on tuoda opiskelijanäkökulma oppilaitoksen markkinointiin. Syy siihen, miksi tutoreiden toimenkuva sisältää niin paljon oppilaitoksen markkinointia, on ehkä se, että opinto-ohjaajat vastaavat yleisimmin tutortoiminnan vetämisestä. Näin tutoreita käytetäänkin pääosin keväisin oppilaitoksen markkinointiin ja syksyllä apuna uusien opiskelijoiden ryhmäyttämisessä. Muun vuoden osalta toiminta saattaa tutoreidenkin osalta olla vähäisempää. Ehkä tähän oppilaitokset tarvitsevat enemmän tukea: ympärivuotisen tutortoiminnan kehittämiseen ja järjestämiseen?

Muutamassa avoimessa vastauksessa viitattiin myös siihen, että tutorit lisäävät oppilaitoksen viihtyvyyttä järjestämällä tapahtumia ja kehittämällä vapaa-ajan toimintoja. Viihtyvyyttä ja hyvinvointia lisäämällä tutorit voivat myös lisätä oppilaitoksen turvallisuutta ja edistävät hyvinvoivaa oppimisympäristöä.

Kuka tai mikä taho on kouluttanut tutoreitanne? Ruksi kaikki sopivat. (N=79)

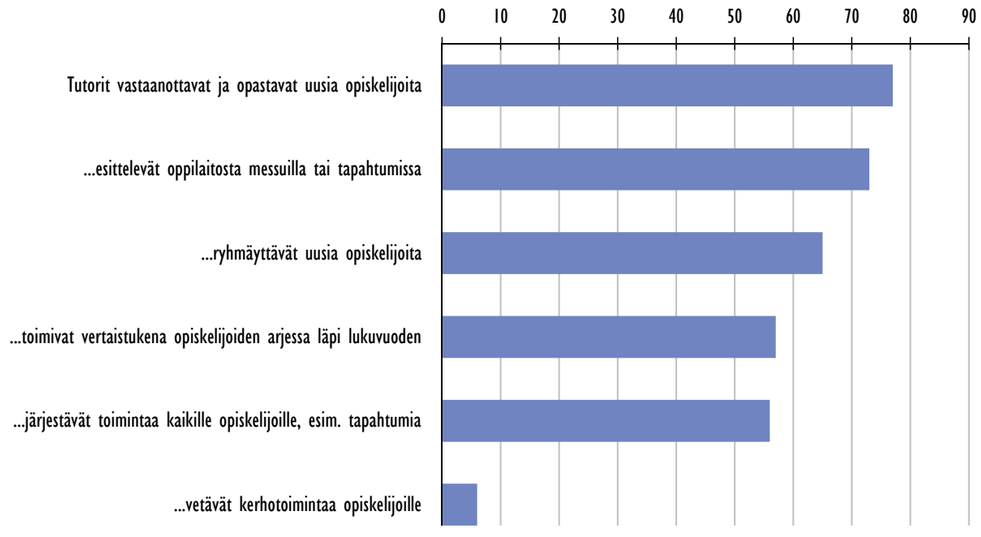

Tutortoiminnan tehtävän voisikin tiivistää yhteen sanaan: osallistuminen.

> ”Lisää viihtyvyyttä oppilaitoksessa ja huolehtii omalta osaltaan oppilaitoksen hyvinvoinnista. Oppilaat mukaan kehittämään, suunnittelemaan ja toimimaan kouluhyvinvoinnin parantamisessa ja ylläpitämisessä.”

Kyselyssä oli mahdollista luetella myös muita edellisistä poikkeavia tehtäviä, joita tutoreille on määritelty. Näitä olivat esimerkiksi ”juttelevat ’yksinäisille’ ja ujoille opiskelijoille, antavat kaveriläheisyyttä”, ”kiusaamisen havainnointi ja tilanteeseen puuttuminen tai asiasta aikuiselle viestittäminen.”, ”KV-tutorit järjestävät ohjelmaa ja opastusta vaihdossa oleville opiskelijoille” sekä ”opastaa ja auttaa pääsykoepäivänä ja avointen ovien päivänä”. Eli toisin sanoen muut tehtävät vastasivat hyvin sitä kokonaiskuvaa, jonka tutortoiminnan tehtävistä sai jo edellisten kysymysten perusteella: he lisäävät osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja viihtyvyyttä, toimivat vertaistukena sekä markkinoivat oppilaitosta.

Kyselyssä nousee esille, miten harva kuitenkaan toteuttaa kerho- ja vapaa-ajantoimintaa osana tutortoimintaa. Myös Hyvää vointia -julkaisussa harrastustoiminnan ja vapaa-ajantoiminnan ohjausta ei nähty koulutuksen järjestäjän tehtävänä: se kuuluu helposti ainoastaan oppilaitoksen asuntolatoimintaan. Toisaalta taas joissain oppilaitoksissa harrastustoiminnan ohjaaminen on laajaa ja runsasta. (Kotamäki ym. 2010, 101–102.). Tutortoiminnan hyödyntäminen ohjausresursseissa voisi olla yksi ratkaisu harrastustoiminnan lisäämiseen.

3.2 Tutortoiminnan vaikutukset

Tutortoiminnan vaikutuksia arvioitaessa suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että tutortoiminta kehittää tutoria yksilönä hyvin tai erittäin hyvin. Lisäksi tutortoiminta edistää vastaajien mielestä oppilaitoksen hyvää ilmapiiriä ja auttaa uusia opiskelijoita oppilaitokseen tutustumisessa. Tutortoiminnan voi myös nähdä edistävän hyvin tai kohtalaisesti erilaisuuden arvostamista ja suvaitsevaisuutta. Kiusaamista tutortoiminta ehkäisee vastaajien mielestä kohtalaisesti, muihin vastauksiin verrattaessa kiusaamista ehkäisee nimenomaan yhteisöllisyyden ja hyvän ilmapiirin kehittäminen. Oppilaitokseen muodostunut yhteishenki ja opiskelijoiden keskinäinen vuorovaikutus ovat yhteydessä oppilaitoksessa viihtymiseen. Yhteiset ohjatut tutustumistilaisuudet ovat tärkeä tuki sosiaalisesti heikommille opiskelijoille. (Martela & Järvilehto 2012, 101.)

Eniten hajontaa vastauksissa oli kysyttäessä koulupudokkuuden ehkäisemisestä. Tutortoiminta ei tunnu suoranaisesti vaikuttavan tähän, vaikkakin sen tapa edistää hyvinvoivaa oppimisympäristöä voi välillisesti vaikuttaa myös läpäisyn tehostamiseen. Vastauksista voi tulkita, että koulupudokkuutta tutortoiminta ehkäisee vain kohtalaisesti tai huonosti. Noin neljäsosa vastaajista näki tutortoiminnan vaikutukset kuitenkin mahdollisuutena läpäisyn tehostamisessa. Yhteisöllisyyden avulla voidaan kasvattaa nuoren sosiaalista pääomaa, jolla on kuitenkin esimerkiksi Jukka Vehviläisen selvitysten mukaan vahva kytkös opintojen keskeyttämiseen. Sosiaalisen pääoman kasvattaminen lisää nuoren arjenhallinnan taitoja, sosiaalisia taitoja sekä kuuluvuuden tunnetta. Yhteisöllisyyden katoaminen taas saattaa puolestaan kasvattaa keskeyttämisen riskiä. Ehkä tässä mielessä tutortoiminnan kautta voidaan tehostaa opintojen läpäisyä. (Vehviläinen 2008, 32–34.)

Vastaajilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä tutortoiminnan vahvuuksista. Yhteisöllisyys nähtiin monissa vastauksissa selkeänä tutortoiminnan vahvuutena. Kaiken kaikkiaan tutortoiminnan tehtäviin verrattuna vahvuudet olivat hyvin samanlaisia: yhteisöllisyyden lisääminen, osallisuuden edistäminen, oppilaitoksen hyvän ilmapiirin ja hyvinvoivan oppimisympäristön rakentaminen, vertaistuki sekä nuorten oma kasvu. Näiden vastausten perusteella ryhmätoiminta ja yhteishengen luominen parantavat yhteisöllisyyttä, joka vähentää kiusaamista ja luo positiivista

Arvioi tutortoiminnan vaikutuksia. Vastaa omien kokemustenne ja mielikuvanne pohjalta, kuinka hyvin väittämät toteutuvat oppilaitoksessanne. (N=79)

Tutortoiminta...	1 erittäin huonosti	2 huonosti	3 kohtalaisesti	4 hyvin	5 erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
...auttaa uusia opiskelijoita tutustumaan uuteen kouluun	0	3	21	40	15	79	3,85
...ehkäisee kiusaamista	0	10	43	22	3	78	3,23
...ehkäisee koulupudokkuutta	1	22	36	16	2	77	2,95
...edistää oppilaitoksen hyvää ilmapiiriä	0	2	15	44	18	79	3,99
...edistää erilaisuuden arvostamista ja suvaitsevaisuutta	0	8	25	36	9	78	3,59
...kehittää tutoria yksilönä	1	0	5	28	44	78	4,46
Yhteensä	2	45	145	186	91	469	3,68

ilmapiiriä. Tutortoiminnalla voidaan lisätä suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä, ja tutorit toimivatkin hyvänä vertaistukena muille opiskelijoille. Tomi Kiilakoski nostaa omassa selvityksessään esille ryhmäsuhteiden merkityksen oppilaitoksissa. Ryhmäsuhteiden tukeminen ja nuorten sosiaalisen toiminnan ohjaaminen auttavat luomaan oppilaitokseen sosiaalisesti turvallisempaa ilmapiiriä. Tutortoiminnan tärkeänä tehtävänä voisikin tämän vuoksi nähdä juuri ryhmäyttämisen. (Kiilakoski 2012, 55.) Tutortoiminnan positiivinen ilmapiiri, innostuminen ja monipuolisuus ovat rikkaus oppilaitokselle. Aini-Kristiina Jäppisen Opetusministeriölle tekemässä julkaisussa nousee esille, miten koulutuksen järjestäjät tuntuvat arvostavan oppilaitoksissa hyvää ilmapiiriä, joka koostuu välittämisestä, jaksamisesta, inminta myös vahvistaa nuorten osallisuutta, sillä se tuo opiskelijoiden mielipiteitä näkyväksi ja samalla tutorit voivat toimia linkkinä opettajien ja opiskelijoiden välillä. Erään vastaajan mukaan

> ”Tutortoiminta on käytännönläheinen tapa osallistaa opiskelijoita. Tutorit ovat ihan käytännössä päässeet vaikuttamaan mm. oppilaitoksen hankintoihin.”

Osallistumisen kautta nuorta voidaan sitouttaa opiskeluihin ja lisätä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan samalla, kun tutorit toimivat apuna opettajille ja oppilaitoksen opiskelijakeskeisyyttä lisätään.

nostuneisuudesta ja peräänantamattomuudesta. Yhteisöllisyys ja hyvä ilmapiiri koettiin vahvana hyvinvoinnin rakentajana omissa oppilaitoksissa. (Jäppinen 2007, 30.) Se, että tutortoiminnan kautta voidaan lisätä tällaista hyvinvointia, pitäisikin nähdä ja onneksi vastausten perusteella nähdään, oppilaitoksena suurena voimavarana.

Vastaajat kiittelevät myös hyviä nuoria: innostuneet, aktiiviset ja positiiviset tutorit ovat hyviä työkavereita, ja heidän kanssaan on mukava kehittää toimintaa. Tutortoiminnan kautta tutoreiden omat vahvuudet kasvavat, he oppivat arvostamaan muita ihmisiä ja hyväksymään erilaisuutta, vahvistavat omaa ammatti-identiteettiään, henkisiä voimavarojaan ja itsevarmuuttaan sekä lisäävät omaa opiskelumotivaatiotaan. Tutortoiminta nähtiinkin merkityksellisenä tutorin omalle kasvulle. Tutortoiminnan kielteisistä vaikutuksista tiedusteltiin avoimella kysymyksellä. Lähes jokaiselta vastaajalta (joka ilmoitti tutortoiminnalla olevan kielteisiä vaikutuksia) tuli sama vastaus: poissaolot tunneilta. Tutortoimintaan osallistuminen aiheuttaa sen, että joskus päällekkäisyyksien vuoksi opiskelija joutuu olemaan pois opetuksesta. Joillakin tämä haittaa opintosuoritusten kertymistä sekä aiheuttaa opettajissa närkästymistä. Jotkut opettajat eivät mielellään anna opiskelijoiden olla pois opetuksesta tutortoiminnan takia. Tutortoiminnan nähdään aiheuttavan sen, että opiskelut kärsivät. Olisikin tärkeää tiedottaa opettajille tutortoiminnasta ja tuoda esille sen hyötyjä, jotta tutortoiminta nähtäisiin osana opiskelua sekä tapana oppia niitä elinikäisen oppimisen avaintaitoja, joita ammatilliseen koulutukseen tullaan oppimaan, eikä uhkana oppimiselle.

Vastaukset keskittyivät vahvuuksien osalta pääsääntöisesti hyvinvoivan oppimisympäristön luomiseen (vertaistuki, osallisuus, turvallisuus, viihtyvyys, yhteisöllisyys). Muutama vastaaja mainitsi vahvuutena myös sen, että tutortoiminta toimii voimavarana oppilaitoksen markkinoinnille. Mielenkiintoista on miettiä sitä, että jos tutortoiminnalla halutaan lisätä nuorten osallisuutta ja aktiivisuutta, annetaanko nuorille tarpeeksi osallisuuden toteuttamisen paikkoja? Tomi Kiilakosken selvityksen mukaan nuoret kokevat, että kaikki eivät saa kokemuksia oppilaitoksessa vaikuttamisesta ja osallisuudesta; tarvittaisiin myös muita osallistumisen mekanismeja kuin pelkkä opiskelijakuntatoiminta. Tulkitsen tämän myös niin, että nuorille pitää rakentaa omia tiloja tuottaa osallisuutta, tutortoiminta toimii tässä hyvänä vaihtoehtona. (Kiilakoski 2012, 56.)

Joidenkin vastaajien mukaan opiskelijat saattavat myös käyttää tutortoimintaa väärin – tekosyynä poissaoloihin tunneilta. Erään vastaajan mukaan tutortoimintaan saattaa ajautua sellaisiakin opiskelijoita, jotka näkevät tutortoiminnan mahdollisuutena olla pois opetuksesta. Pitäisikö tutortoiminnalle varata lukujärjestyksiin oma aikansa, jolloin päällekkäisyyttä muun opiskelun kanssa voitaisiin vähentää?

Muita yksittäisiä kielteisiä vaikutuksia vastaajien mukaan olivat aikaresurssien vähyys ja kiire, ohjaajan voimavarat, toiminnan käynnistämisen vaikeus sekä huonojen käytänteiden siirtyminen aloittaville ryhmille. Tutortoiminnan kehittämisen kohdalla avaan enemmän resurssien puutetta, joka tuntuu olevan yksi tutortoiminnan haasteita.

4. TUTORTOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA YHTEISTYÖ JÄRJESTÖJEN KANSSA

Tutortoiminnan kehittämiselle on tarvetta, jos halutaan vahvistaa hyvinvoivaa oppimisympäristöä ja lisätä oppilaitoksen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Järjestöt voivat toimia oppilaitoksen tukena, sillä oppilaitokset näkevät tutortoiminnan kehittämisen yhtenä suurena esteenä resurssipulan sekä valtavat oppilaitoskoot. Tässä luvussa käydään läpi, millaisia kehittämiskohteita vastaajat tutortoiminnan osalta näkivät ja miten he kokevat, että järjestöt voisivat auttaa oppilaitoksia tutortoiminnan ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

4.1 Tutortoiminnan kehittäminen

Tutortoiminnan kehittämiselle on selkeä tilaus, vaikkakin vastaajista vähän alle puolet kokee tutortoiminnan toteuttamisen onnistuneen hyvin tai erittäin hyvin omassa oppilaitoksessaan. Kuitenkin yli puolet kokee tutortoiminnan onnistuneen vain kohtalaisesti tai huonosti ja avoimet vastaukset osoittavat, että suurin osa vastaajista näkee kehittämisen varaa omassa toiminnassaan. Resurssipula, suuret oppilaitoskoot sekä opiskelijoiden aktivoiminen tutortoimintaan nähtiin tutortoiminnan suurimpina kehittämisen kohteina. Tässä kuitenkin voisi nähdä hyvänä ratkaisuna järjestöjen osaamisen hyödyntämisen: järjestöt voisivat tuottaa materiaalia tutortoiminnan markkinoimiseen ja tutoreiden rekrytoimiseen.

Vastaajien mukaan opiskelijoita pitäisi aktivoida enemmän osallistumaan ja lisätä heidän omatoimisuuttaan. Tutoreiden pitäisi näkyä enemmän arjessa, mutta toisaalta tutoreita ei voi liikaa rasittaa, sillä heillä on myös omat opinnot hoidettavanaan. Tärkeintä olisi lisätä tutoreiden näkyvyyttä oppilaitoksen arjessa, mikä aktivoisi niin heitä kuin myös muita opiskelijoita osallistumaan. Myös yhteistyötä oppilaskunnan kanssa voisi lisätä, tätä tosin helpottaisi se, että usein tutoreissa on samoja opiskelijoita kuin myös oppilaskunnassa.

Vastauksista näkyy, miten yhtenä kehittämiskohteena nähdään ison oppilaitoksen sisällä eri yksiköiden välinen yhteistyö. Usein tutortoiminta voi olla aktiivisempaa yhdessä yksikössä ja muualla oppilaitoksessa näkyä huonommin. Tämä saattaa myös olla kiinni tutortoiminnan vetäjästä. Isoon oppilaitokseen tarvittaisiin tutortoiminnalle yhtenäiset käytännöt ja suunnitelma, jolla voidaan taata toiminnan resurssit ja sen ylläpitäminen. Tästä

Arvioikaa asteikolla 1-5 kuinka hyvin olette onnistuneet tutortoiminnan toteuttamisessa omassa oppilaitoksessanne?
(1 erittäin huonosti, 2 huonosti, 3 kohtalaisesti, 4 hyvin, 5 erittäin hyvin) (N=79)

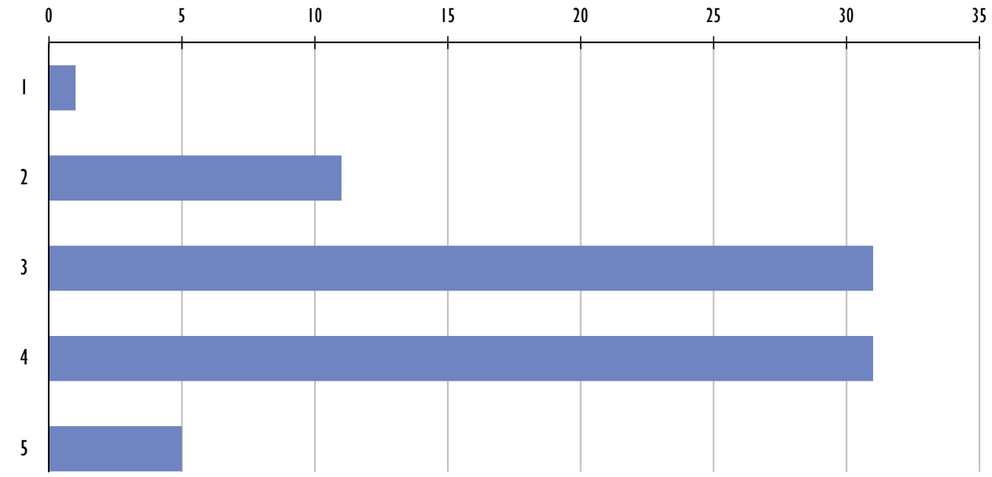

Onko oppilaitoksenne tutortoiminnan vastaava mukana järjestöjen verkostoissa? (N=65)

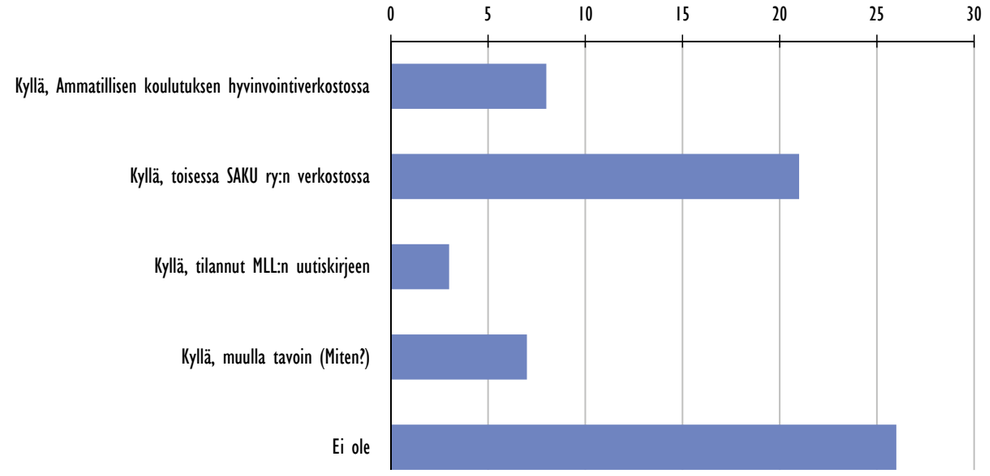

syystä myös tutortoiminnan hyviä käytäntöjä tulisi levittää oppilaitoksen sisällä. Selkeällä suunnittelulla ja ympärivuotisella toiminnalla voitaisiin lisätä tutortoiminnan vaikuttavuutta ja jatkuvuutta. Myös opettajien olisi hyvä avata silmänsä, jotta he tunnistaisivat tutortoiminnan potentiaalin myös oman työn tukemisessa. Eräs vastaaja myös ehdottaa sitä, että tutortoiminta voitaisiin lisätä osaksi kurssitarjotinta.

> ”Jatkuvuuden periaatetta ja opiskelijoiden omatoimisuuden lisääminen. En ole keksinyt keinoja, miten tutortoiminnan saisi pyörimään enempi opiskelijavetoisesti ja näkyväksi koulun arjessa koko lukuvuoden ajan.”

> ”Haluaisin kehittää tutoreiden ja oppilaskunnan yhteistyötä. Tutortoiminta kaipaisi lisäkseni muitakin vetäjiä. Haluaisin myös tutortoiminnalle näkyvyyttä oppilaitoksessamme!”

Resursseja (henkilöstö- ja aikaresurssia) tutortoiminnan vetämiseen toivottaisiin enemmän. Tutortoiminnasta vastaaminen tarvitsisi resurssien lisäksi myös pysyvämmät käytännöt. Tämä lisäisi myös jatkuvuutta, kun tutorvastaavalla olisi aikaa paneutua kunnolla toiminnan suunnitteluun ja vetämiseen. Toinen vaihtoehto olisi jakaa vastuuta eri toimijoiden kesken. Lisäksi sillä, kuka vastaa tutortoiminnasta, on merkitystä. Tämän henkilön pitää olla kiinnostunut tutortoiminnasta ja olla halukas sen vetämiseen. Henkilöstön vaihtuessa toiminta saattaa kuihtua kasaan, sillä toiminnan vetäminen tarvitsee innostuneen moottorin. Monet kuitenkin viittaavat aikapulaan: kaikkea ei kerkiä tekemään, vaikka haluaisikin. Varsinkin opettajille tutorvastaavana toimiminen voi olla lisätyötä, vetäjäksi voisi paremmin soveltua esimerkiksi vapaa-ajan ohjaaja, asuntolanohjaaja tai nuorisotyöntekijä.

Näiden kahden ison kehittämiskohdan lisäksi, jotka useimmat vastaajista nostivat esille, esiin nousi myös muutamia muita kehittämisen kohteita. Tutortoimintaan pitäisi saada mukaan useiden eri alojen opiskelijoita, ja sitä pitäisi pystyä markkinoimaan suuremmalle kohderyhmälle. Tutortoimintaan ajautuu helposti samanlaisia ja samojen tutkintoalojen opiskelijoita. Nuorten aktiivisuutta pitäisi lisätä, aina ei toimintaan löydy halukkaita. Tutorkoulutuksia haluttaisiin kehittää, tutoreita pitäisi kouluttaa enemmän ja koulutuksia pitäisi järjestää systemaattisemmin. Lisäksi vastauksissa ilmenee halu kehittää tutorien vertaistutorointia, jolla voitaisiin parantaa opiskeluilmapiiriä ja tukea opintojen suorittamista. Myös tapahtumien järjestämistä ja muuta yhteistä tutoreiden järjestämää toimintaa haluttiin lisää.

4.2 Yhteistyö järjestöjen kanssa

Alle puolet vastaajista ei ollut mukana missään järjestöjen verkostoissa. SAKU ry:n verkostoissa mukana oli noin 30 henkilöä, Mannerheimin lastensuojeluliiton uutiskirje tuli kolmelle. Muutama avoin vastaus osoitti, että annetuista vaihtoehdoista oli hankala valita yhtä: he olivat kaikkien mainittujen verkostojen jäseniä. Muita mainittuja järjestöjä olivat muun muassa oma ammattiliitto, OSKU ry, EHYT ry ja nuorisotoimiston verkosto.

Yhteistyöhön järjestöjen kanssa oltiin päällisin puolin tyytyväisiä. Ehdottomasti eniten toivottiin vierailuja ja yhteydenpitoa oppilaitoksiin sekä tukimateriaalia tutortoiminnan tueksi. Järjestöt toivotetaan tervetulleiksi vierailemaan oppilaitoksiin, kunhan ollaan vaan ajoissa liikkeellä. Avoimissa vastauksissa toivottiin tehokkaampaa tiedottamista ja yhteydenpitoa. Toisaalta taas muutamassa vastauksessa todettiin, että liikakaan yhteydenpito ei ole hyvästä: kukaan ei jaksa osallistua ja lukea, jos tietoa on liikaa. Lisäksi toivottiin tapahtumia oppilaitoksiin ja vielä mieluummin pienelle porukalle, jolloin kohderyhmä tavoitetaan paremmin. Infotilaisuuksia voisi pitää esimerkiksi aktiivisille tutoreiden tai opiskelijakunnan ryhmille. Avoimissa vastauksissa ehdotettiin myös valtakunnallisia tempauksia tutortoiminnasta.

Toinen, mitä avoimissa vastauksissa toivottiin, ovat koulutukset niin tutoreille kuin myös tutorvastaaville: uusia ideoita kaivataan aina. Koulutuksia toivotaan lähialueille tai omiin oppilaitoksiin. Jotkut oppilaitosten yksiköt ovat niin kaukana toisistaan, että järjestöjen ja erityisesti koulutusten avulla voitaisiin auttaa yhtenäistämään tutortoimintaa oppilaitoksessa. Tutoreiden kouluttamisen lisäksi toivottaisiin koulutuksia myös henkilöstölle, joka vastaa tutortoiminnasta. Koulutukset koetaan hyviksi ja niiden toivotaan jatkuvan, vaikka taloustilanne olisikin tiukka. Toisaalta taas koulutusmaksut tulisi pitää alhaisena, että koulutuksia olisi mahdollista tilata tai niihin olisi mahdollisuuksia osallistua. Usein se, ettei koulutuksia käytetä, johtuu juurikin tämänhetkisestä taloudellisesta tilanteesta.

> ”Meillä ainakin moni asia on kiinni rahasta. Esimerkiksi koulutusmaksujen pitäminen alhaisina varmistaa sen, ettei yhteistyö ole budjettikysymys.”

Lisäksi avoimissa vastauksissa toivottiin myös materiaalia tutortoiminnan suunnitteluun ja tueksi. Esimerkiksi erityisoppilaitoksiin toivottiin ”räätälöityä kivaa, nuorekasta, selkokielistä ja havainnollistavaa matskua”. Järjestöiltä toivottiin myös pieniä ilmaislahjoja tutoreille. Tämä saattaa innostaa vastausten mukaan osallistumaan. Ilmaislahjat voisivat olla esimerkiksi ”ilmapalloja, kyniä, heijastimia, viivoittimia, kondomeja ym. nuorille tarkoitettuja tarvikkeita”.

Avoimissa vastauksissa myös kommentoitiin yhteistyön järjestöjen kanssa olleen hyvää: koulutuksiin ja tiedottamiseen oltiin tyytyväisiä. Erään kommentin mukaan järjestöillä ei välttämättä ole edes mahdollisuuksia tukea enempää, sillä muutoksen pitäisi lähteä oppilaitoksesta käsin.

5. TUTORTOIMINNAN SUOSITUKSET

Selvityksen perusteella tutortoiminnan toteuttamiselle voidaan esittää kymmenen suositusta. Näitä suosituksia perustellaan myös osallisuustutkimusten avulla ja muulla aiheeseen liittyvällä tutkimuksella. Myös hyvinvoivan oppimisympäristön malli toimii perusteluna suosituksille.

Hyvinvoivan oppimisympäristön malliin on kuvattu koulutuksen järjestäminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Sen mukaan hyvinvoivan oppimisympäristön yksi rakentava tekijä on psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö. Tätä aluetta voidaan tukea muun muassa tutortoiminnan kautta lisäämällä opiskelijan osallisuutta sekä oppilaitoksen yhteisöllisyyttä, viihtyvyyttä ja turvallisuutta. (Hyvinvoiva oppimisympäristö -julkaisu, 2014.)

Suosituksiin on tiivistetysti esitetty selvityksen johtopäätökset. Johtopäätökset esitetään suositusten muodossa, jotta ne olisi helpompi vielä käytäntöön ja tiedoksi koulutuksen järjestäjille tutortoiminnan suunnittelun ja kehittämisen tueksi.

1. Tutortoiminnasta vastaaminen määritellään oppilaitoksessa osaksi henkilön toimenkuvaa. Resurssien järjestäminen ja jakaminen ovat osa nuorten osallisuuden arvostamista.

On tärkeää, että tutortoiminnalla on vastuuhenkilö, joka on vastuussa tutortoiminnan suunnittelusta. Lisäksi vastaavalla olisi hyvä olla tehtävään soveltuva koulutus, jolloin hän näkee, pystyvätkö ryhmäyttämisen toimenpiteet ja tutortoiminta saavuttamaan tavoitteensa ja tunnistaa sen kehittämisen kohteet. (Martela & Järvilehto 2012, 101.) Tutorvastaavat korostavat tämän selvityksen mukaan tarvitsevansa tutortoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen tarpeeksi aikaa, jotta tutortoimintaa voitaisiin toteuttaa niin, että se saavuttaisi tavoitteensa. Toiminta ei voi olla pysyvää, jos vastaava on jatkuvasti väsynyt ja kiireinen, eikä ehdi panostaa toiminnan pyörittämiseen. Oppilaitoksissa tunnistetaan selvityksen mukaan tutortoiminnan arvo, mikä näkyi myös koulutuksen järjestäjille suunnatussa Jäppisen selvityksessä (Jäppinen 2007, 30). Kuitenkin, jos tutortoiminta on aliresursoitu tai tutorvastaava kokee, ettei hänellä omasta halustaan huolimatta ole tarpeeksi aikaa paneutua toiminnan pyörittämiseen, se antaa vastaavalle ja tutoreille väärän kuvan tutortoiminnan arvostamisesta. Yhteisöllisyyden ja osallistumisen tärkeys tunnistetaan, mutta jos siihen ei resursoida tarpeeksi, ei tutortoiminta pysty täysin toimimaan yhtenä hyvinvoinnin rakentajana.

Tärkeää on, että tutorvastaavalle resursoidaan tarpeeksi aikaa. Tutortoimintaan ei tarvita erillisiä resursseja, jos se on kuvattuna valmiiksi jo tutorvastaavan toimenkuvaan. Tällöin hänellä on käytettävissään tarvittavat tunnit toiminnan toteuttamiseen. Se panos, joka tutortoimintaan laitetaan, näkyy varmasti positiivisena tuloksena oppilaitoksen hyvinvoinnissa ja opintojen läpäisyssä. Toinen hyvä keino aikapulaan olisi se, että tutorvastaavia olisi useampia. Tällöin resursseja voitaisiin jakaa toimijoiden kesken, he saisivat henkistä tukea tutortoiminnasta vastaamiseen toisiltaan, ja samalla se turvaisi tutortoiminnan jatkuvuuden oppilaitoksessa. Jatkuvuuden turvaamisen voi perustella sillä, että vaikka joku tutortoiminnan vastaavista vaihtaisi työtehtävää tai työpaikkaa, ei kaikki tieto tutortoiminnan vetämisestä ja sen käytännöistä katoaisi tämän henkilön mukana. Lisäksi isommissa oppilaitoksissa, joissa yksiköiden väliset välimatkat ovat pitkät, useampi tutorvastaava auttaa jakamaan vastuuta toiminnan pyörittämisestä.

2. Tutortoiminnan tulee näkyä ja kuulua oppilaitoksessa. Tutortoiminnasta on tiedotettava niin opiskelijoille, henkilöstölle kuin myös huoltajille.

Tutortoiminnalta toivottiin lisää tapahtumia, yhteistyötä oppilaskunnan kanssa sekä aktiivisempaa näkyvyyttä. Tutortoiminnan pitäisi näkyä muutenkin kuin pelkästään opintojen aloituksessa ja markkinoinnissa. Lisätäkseen yhteisöllisyyttä, toiminnan tulee olla jatkuvaa ja näkyä opiskelijoiden arjessa. Tällöin se myös markkinoi itse itseään tuleville tutoreille ja innostaa opiskelijoita aktivoitumaan. Erilaiset tapahtumat, kerhot ja muu toiminta lisäävät yhteisöllisyyttä ja myös perustelevat tutortoiminnan paikkaa oppilaitoksessa.

Hyvää vointia -julkaisun mukaan opiskelijoiden huoltajiin ollaan yhteydessä lähinnä kotiväeniltojen, opinto-oppaiden tai opiskelijaan liittyvien negatiivisten asioiden kautta (Kotamäki ym. 2010, 104-105). Huoltajia ei juurikaan tiedoteta tutortoiminnasta. Positiivisen palautteen merkitystä ei kuitenkaan voi vähätellä: tutortoiminnasta tiedottaminen voisi sitouttaa huoltajia enemmän oppilaitoksen arkeen, lisätä opiskelijan motivaatiota sekä parantaa vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä. Ehkä vanhemmille tiedottamalla voitaisiin tuoda tutortoimintaa näkyville myös opiskelijoiden keskuudessa ja näin aktivoida nuoria paremmin osallistumaan?

3. Kaikilla on oltava mahdollisuus osallistua tutortoimintaan. Myös tutoreiden sitouttamiseen kannattaa panostaa.

Jos mietitään, miten nuoret saataisiin osallistumaan tutortoimintaan, kannattaa pohtia, mitkä asiat yleensä motivoivat nuoria osallistumaan. Nuorten vaikuttamista käsitelleen vuoden 2013 Nuorisobarometrin mukaan nuorten suurimmat motiivit vaikuttamiseen olivat niin yhteinen hyvä kuin myös sosiaalisuus ja hauskanpito. (Myllyniemi 2014, 22.) Tutortoimintaan ajautuu niitä nuoria, jotka oikeasti haluavat vaikuttaa asioihin, mutta saattaa vaikuttaa halukkuuteen osallistua tutortoimintaan. (Mt. 23-31.) Tutoreiden ei pidä olla pelkästään parhaita menestyjiä ja esimerkillisiä opiskelijoita, vaan tutortoimintaan voi osallistua kuka tahansa, joka haluaa toimintaan sitoutua. Tutortoimintaan osallistuminen voi motivoida muuhunkin opiskeluun lisäämällä kuulumisen ja merkityksellisyyden tuntemuksia eikä näin ollen opintomenestyksen pidä olla ainut osallistumisen kriteeri.

Nuoren pitää tuntea oma osallisuutensa merkitykselliseksi, sillä se luo osallistumiselle pysyvyyttä ja toiminnalle luottamusta ja joustavuutta. Tällainen osallistuminen myös perustuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren omaan haluun osallistua. (Walther ym. 2006, 206.) Nuoren kyvyt ja taidot vaikuttaa ja toimia aktiivisesti pitää tunnistaa ja tunnustaa, mikä taas omalta

myös niitä, jotka haluavat tavata kavereita, ohjautuvat toimintaan kavereiden kanssa tai haluavat osallistua hauskanpitoon, kuten tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen. Se, miten nuoret tämän kautta voitaisiin paremmin sitouttaa toimintaan, on saada nuoret näkemään osallistumisensa hyöty ja merkityksellisyys. Yksi Nuorisobarometrin esiin nostamista osallistumattomuuden syistä nuorilla oli tiedon puute: ei tiedetty miksi ja miten mukaan pääsisi. Tämä vaatii tutortoiminnalta sitä, että edelliseen kohtaan viitaten tutortoiminnan tiedottamiseen ja näkyvyyteen panostetaan. Toinen esiin nostamisen arvoinen tulos Nuorisobarometristä on se, että usein vaikuttaminen ja osallistuminen kohdistuvat samoille nuorille: eniten vaikuttamisen muotoja oli hyvin koulussa menestyvillä. Sosiaalinen tausta osaltaan vahvistaa nuorten halua osallistumiseen. Hyvä tutortoiminta on nuorten näköistä eikä aikuisten sanelemaa toimintaa. (Helne 2002, 170–172.)

4. Tutorit tulee kouluttaa ja valintaprosessista on luotava yhtenäinen. Hyvän tutorin tunnistaa siitä, että hän haluaa auttaa toisia, hän välittää ympärilleen koulumyönteistä asennetta sekä on valmis oppimaan ja osallistumaan.

Tutoreiden koulutukseen kannattaa panostaa ja tutortoiminta vaatii kunnon perehdyttämistä. Tutorit vaikuttavat oppilaitoksen ilmapiiriin myönteisesti sekä auttavat muita opiskelijoita opintoihin sitoutumisessa ja motivoitumisessa. Koska tutoreita

käytetään oppilaitoksen markkinoinnissa, tiedottamisessa sekä apuna uusien ryhmien ryhmäyttämisessä, ovat vanhat tutorit myös hyviä rekrytoimaan uusia tutoreita. Tutoreiden valinnassa kannattaa kuunnella nuorten ääntä.

Useat koulutuksen järjestäjät hyödyntävät koulutuksissa omaa henkilöstöään. Ulkopuolinen koulutusten tarjoaja auttaa yhtenäistämään tutortoimintaa ja vapauttaa tutorvastaavan suunnittelemaan tutortoimintaa yhteistyössä tutoreiden kanssa jakamalla vastuuta koulutusten järjestämisestä. Lisäksi tutorkoulutuksen sisältöihin tulee kiinnittää huomiota, järjestöjen materiaalit voivat toimia tässä tukena oppilaitoksille. Hyvä koulutus vahvistaa tutoreiden taitoja ja antaa valmiudet monipuoliseen tutortoiminnan järjestämiseen.

Valintaprosessissa tulee tämän selvityksen mukaan panostaa siihen, että toimintaan valitaan innostuneita opiskelijoita, jotka voivat toimia esimerkkinä muille. Jotta nuoren sitoutuminen tutortoimintaan olisi halutun kaltaista, nuoren pitää olla siitä aidosti kiinnostunut. Vaikka nuoret toivovat hauskanpitoa, tutortoiminnassa vaaditaan myös vastuuta.

Tutortoiminnan ei pitäisi huonontaa opintomenestystä, vaan toimia sitä vahvistavana, osaamista kerryttävänä ulottuvuutena. Tutortoimintaan valitaan nuoria, jotka pitävät huolen myös omista opinnoistaan. Kuitenkin on huomioitava se, että tutoreiden ei tarvitse olla niin sanottuja priimusoppilaita – hyvä koulumenestys ei ole vaatimus tutortoimintaan osallistumiselle, kuten todetaan myös suosituksessa kolme.

5. Tutortoiminta tulee nähdä kasvun paikkana opiskelijalle. Tutortoiminnalla tuetaan opiskelijan opintomenestystä ja kartutetaan tulevaisuuden kannalta hyödyllisiä tietoja ja taitoja.

Tutortoiminnan arvo on siinä, että se kerryttää tutorin kohdalla valtavasti taitoja, joista on hyötyä nuoren kasvulle. Nämä taidot ovat myös tarpeellisia tulevassa työelämässä. Tutortoiminta kehittää nuoren vahvuuksia, opettaa arvostamaan muita ihmisiä ja hyväksymään erilaisuutta, vahvistaa ammatti-identiteettiä, sosiaalisia taitoja ja henkisiä voimavaroja sekä lisää opiskelumotivaatiota. Tutortoiminnan kautta nuoret saavat tukea vertaisryhmältään, ja se tarjoaa myös mahdollisuuden oppia toisilta ja jakaa tietoa omalta alalta. Vertaistoiminta ja vertaistuki ovat yksi tutortoiminnan voimavara, jota kannattaa oppilaitoksessa hyödyntää. (Martela & Järvilehto 2012, 101–102.)

Tutortoiminnan kielteisinä vaikutuksina voidaan nähdä se, miten se aiheuttaa poissaoloja ja saattaa heikentää opiskelijan opintojen suorittamista. Tutortoimintaa ei kuitenkaan pitäisi nähdä opintomenestystä heikentävänä tekijänä, vaan sen hyöty opintojen kannalta pitäisi tunnistaa. Hyvä yhteishenki ja miellyttävät opiskelukokemukset ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Opetushallituksen selvityksen mukaisesti yhteydessä opiskelujen sujumiseen ja keskeyttämisten vähenemiseen (Pirttiniemi 2009, 44). Tutortoiminnan kautta nuori myös kerryttää sosiaalisia taitoja, organisointitaitoja, kokoustaitoja sekä muita työelämän kannalta hyödyllisiä taitoja. Tutortoiminnasta tiedottaessa kannattaa huomioida se, miten vaikutetaan oppilaitoksen asenneilmapiiriin: tietävätkö opettajat, mistä siinä on kyse? Lisäksi konfliktien välttämiseksi tutortoiminnalle ja muulle yhteistoiminnalle voisi yrittää varata oma aikansa oppilaitosten lukujärjestyksissä. Tällöin tutortoiminta, oppilaskuntatoiminta ja muu harrastustoiminta ei veisi aikaa muulta opiskelulta ja aiheuttaisi negatiivisia asenteita vastaavaa toimintaa kohtaan.

6. Tutortoiminta tulee opinnollistaa osana opetussuunnitelmia. Tutortoiminta kerryttää opintosuorituksia, ja toimintaa on mahdollista toteuttaa osana opintoja. Tutortoiminnalla voi näyttää osaamistaan.

Tutortoiminnasta tulee myöntää opintosuorituksia ja sen opinnollistamiseen tulee panostaa. Tällä on suuri vaikutus oppilaitoksen hyvinvointiin ja samalla se myös motivoi nuorta osallistumaan ja aktivoitumaan tutortoimintaan. Tutortoiminnan opinnollistaminen myös lisää sen arvostusta. Tutortoiminnan pedagogisia ulottuvuuksia ei välttämättä oppilaitoksissa tunnisteta. (Kotamäki ym. 2010, 92). Jos tutortoimintaa ei ole kirjattu opetus- tai toimintasuunnitelmiin, sen opinnollinen hyöty saattaa jäädä huomaamatta. Tämä taas aiheuttaa vastahankaisuutta tutortoimintaa kohtaan: se saatetaan nähdä ylimääräisenä toimintona, joka haittaa nuoren opintoja. Tutortoiminta on kuitenkin todellisuudessa nuorelle keino näyttää osaamistaan ja kehittää omia vahvuuksiaan.

7. Tutortoiminnan tavoitteena pitää olla, että se lisää ja kehittää viihtyvyyttä, hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta. Tutortoiminta on yksi hyvinvoivan oppimisympäristön rakentaja.

Tutortoiminta rakentaa hyvinvointia oppilaitokseen lisäämällä sen viihtyvyyttä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta. Näiden turvaaminen tutortoiminnan kautta on ehkä helpoin tapa kartuttaa oppilaitoksen hyvinvoivaa oppimisympäristöä.

Osallisuutta voi kehittää lisäämällä tutortoiminnan kautta nuorille oman toiminnan paikkoja. Oppilaitosten rakenteet ovat helposti jäykkiä: ne eivät taivu uusiin osallisuuden mahdollisuuksiin, ja yleensä oppilaitoksissa toimitaan aikuisten määrittelemien sääntöjen mukaisesti. (Rajala ym. 2013, 27.) Tutortoimintaa on mahdollisuus lisätä opiskelijoiden ääntä ja tuoda heidän mielipiteensä näkyville. Se mahdollistaa opiskelijoiden aktiivisuuden ja opiskelijoiden itsensä suunnitteleman ja näköisen toiminnan järjestämisen. Osallistuminen lisää osallisuutta ja tätä kautta aktivoi koko oppilaitosta.

Tutortoiminnan kautta voidaan myös vaikuttaa oppilaitoksen turvallisen ilmapiirin rakentumiseen. Muun muassa kiusaamiseen puuttuminen vaatii sen sosiaalisen ympäristön tuntemista, missä sitä tapahtuu. Tutortoiminnan kautta päästään lähemmäksi nuoria ja kuullaan, mitä arki oppilaitoksessa nuorten näkökulmasta todellisuudessa on. Nuorten kanssa voidaan kehittää ja ideoida toimintaa, jolla voidaan vaikuttaa oppilaitoksen turvallisen ilmapiirin syntymiseen. (Kiilakoski 2012, 56.)

Oppilaitoksen viihtyisyyden parantaminen vaikuttaa oppimistuloksiin. Jos vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin ja harrastustoimintaan panostetaan, edistetään sillä vahvasti oppilaitoksen yhteisöllisyyttä, viihtyvyyttä sekä opiskelijoiden motivaatiota. Viihtyisässä oppilaitoksessa opiskelija voi paremmin, keskeyttäminen vähenee ja opintosuoritukset paranevat. Opetuksen laatu ei takaa hyviä oppimistuloksia, se vaatii kokonaisvaltaisempaa näkemystä, jossa koko oppimisympäristö rakennetaan hyvinvointia tukevaksi. (Martela & Järvilehto 2012, 70–72.)

8. Tutortoiminnalla tulee olla selkeät yhteiset käytännöt ja suunnitelmat. Se on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria.

Tutortoiminta on yksi osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajista. Osallisuus lisää nuoren kokemusta omasta merkityksellisyydestään, mikä lisää luottamusta omiin kykyihin ja halua osallistua. Kuulluksi tuleminen ja kohtaaminen ovat tärkeitä nuoren hyvinvoinnin rakentajia. Tällaisen osallisuuden tulisi olla osa oppilaitoksen arkea, ja osallisuuden rakentamisen keskiössä ovatkin kohtaaminen, yksilöllisyys, vuorovaikutus sekä perinteisten rajojen rikkominen. Osallistumisen lisääminen vaatii kuitenkin tietoista asian edistämistä ja suunnittelua. (Rajala ym. 2013, 28.)

Suunnitelmallisuudella voidaan turvata tutortoiminnan pysyvyys ja resurssit. Suuri ongelma tuntuu olevan se, ettei tutortoiminnalle ollut selkeitä suunnitelmia. Isoihin oppilaitoksiin on vaikea luoda yhtenäistä tutortoimintaa: yksiköiden välillä on hajontaa, joissakin oppilaitoksissa toisissa yksiköissä on tutortoimintaa ja toisissa taas ei.

Yhteishengen kasvattaminen ja ryhmäyttäminen ovat jo arkipäivää monissa oppilaitoksissa, mutta ne ovat usein muusta toiminnasta irrallisia ja ne nähdään usein pelkkänä hauskanpitona. Tutortoiminta on kuitenkin tärkeä tekijä oppimistuloksissa ja opiskelijan hyvinvointiin tähtäävissä strategioissa. (Martela & Järvilehto 2012, 100.) Tutortoiminnan tukeminen voi olla osa oppilaitoksen hyvinvointisuunnitelmaa, jolla tuetaan yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen kulttuurin syntymistä oppilaitoksen sisällä.

9. Oppilaitoksessa pitää olla aikaa ja yhteistä halua kehittää tutortoimintaa.

Yhteisöllisyys ei synny itsestään, sitä on rakennettava ja kehitettävä. Oppilaitoksessa, jossa tavoitteena on yhteisöllisyyden parantaminen ja turvaaminen, on panostettava turvallisten ryhmien luomiseen, varmistettava hyvinvoinnin kannalta sujuva arki ja kehitettävä toimintaa koko oppilaitoksen näkökulmasta. Tämän toteuttaminen vaatii vuorovaikutuskulttuurin kasvattamista niin opiskelijoiden kuin myös henkilöstön välillä luomalla avointa keskusteluilmapiiriä ja turvaamalla oppilaitoksessa yhteisölliset toiminnot. (Kiilakoski 2012, 56.) Oppilaitoksen kehittämisessä opiskelijoiden aktiivisuuden hyödyntäminen tulisi nähdä mahdollisuutena (Pirttiniemi 2008, 44–45). Ympärivuotisen aktiivisen tutortoiminnan toteuttaminen saattaa vaatia enemmän resursseja, mutta osallisuutta ja aktiivisuutta voisi lisätä jakamalla enemmän osallisuuden mahdollisuuksia nuorille ja samalla vähentää tutorvastaavan työmäärää. Vapaa-ajantoimintaa voidaan esimerkiksi pyörittää pienemmillä resursseilla, jos hyödynnetään kerho- ja harrastustoiminnan toteuttamisessa tutoreiden aktiivisuutta ja innokkuutta.

10. Oppilaitosten tulee olla tietoisia materiaaleista ja koulutuksista, joita järjestöt tuottavat oppilaitoksille, ja hyödyntää niitä tutortoiminnan toteuttamisessa. Oppilaitokset ja järjestöt kehittävät tutortoimintaa yhteistyössä.

Järjestöjen tarjoamia koulutuksia ja tukimateriaalia kannattaa hyödyntää oppilaitoksissa. Järjestöt tarjoavat tutorkoulutuksia sekä henkilöstölle että opiskelijoille. Tiedottamista oppilaitosten ja järjestöjen kesken kannattaa kehittää, ja järjestöjen tulee olla näkyvillä oppilaitoksissa. Järjestöt toimivat lisäresurssina koulutusten järjestämisessä, tutortoiminnan markkinoimisessa ja näkyvyyden parantamisessa sekä tarjoavat tarvittavaa asiantuntijuutta tutortoiminnan yhtenäistämiseen ja toteuttamiseen.

Lähteet

Helne T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalipolitiikan laitos. Väitöskirja.

Hyvinvoiva oppimisympäristö -julkaisu. 2014. Saatavilla www-muodossa: arjenarkki.fi/hyvinvointia/hyvinvointikirjasto

Jäppinen A.-K. 2007. Kiinni ammattiin – ote opintoihin. Keskeyttämisen vähentäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opetusministeriö. Helsinki.

Martela F. & Järvilehto L. 2012. Ammattiosaajan hyvä elämä. Ajatuksia ja työkaluja ammattiin opiskelevien elämänlaadun edistämiseksi. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n julkaisuja. Saatavilla www-muodossa: nuorisotutkimusseura.fi/catalog/kirjat/nuorten-vapaa-aikatutkimus-2013

Myllyniemi S. 2014. Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Saatavilla www-muodossa: tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2013/

Rajala K., Turpeinen S. & Laine K. 2013. Notkeampi koulu -aktiivisempi koulupäivä? Teoksessa P. Harinen & A. Rannikko toim. Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Walther A., Pohl A. & Burgess P. 2006. Potentials of Participation for Citizenship and Social Inclusion. Teoksessa A. Walther, du Bois-Reymond M. & Biggart A. (toim.) Participation in Transition. Motivation of Young Adults in Europe for Learning and Working. Frankfurt: Peter Lang GmbH, 205–241.

Vehviläinen J. 2008. Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä. Opetushallitus. Helsinki.

Kiilakoski T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Tilannekatsaus – marraskuu 2012. Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa: oph.fi/julkaisut/2012/koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana

Kotamäki S., Niemi M., Sirkiä H., Virnes E., Räisänen A. & Hietala R. 2010. Hyvää vointia – Opiskeluhuollon toteutuminen, sen käytännöt ja kehittäminen toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 49. Jyväskylä: Koulutuksen arviointineuvosto.

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 30.12.2013/1269

Opiskeluhuollon käsikirja. 2014. Saatavilla www-muodossa: arjenarkki.fi/hyvinvointia/opiskeluhuollon-kasikirja/5-opiskelijoiden-osallisuus

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287

Pihlaja K. & Snellman-Aittola M. 2013. Ryhmää rakentamassa. Opas tutortoimintaan. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Pirttiniemi J. 2009. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutuminen. Teoksessa P. Väyrynen, V. Saaristo, K. Wiss sekä A-M. Rigoff (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa – perusraportti kyselystä vuonna 2008. Helsinki: Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tutorselvitystä ovat olleet työstämässä

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry

SAKU ry on ammatillisen koulutuksen oma kulttuuri- ja liikuntajärjestö, joka tarjoaa tapahtumia ja toimintaa sekä opiskelijoille että henkilöstölle. Tutortoiminnasta kiinnostuneille opiskelijoille SAKU ry tarjoaa harrastetutorkoulutusta. Harrastustoiminnan tutorina toimiminen sopii kaikille aktiivisille opiskelijoille, jotka haluavat saada oppilaitokseen lisää toimintaa, tapahtumia ja säpinää. Harrastetutorkoulutus antaa valmiuksia järjestää erilaisia tapahtumia ja olla mukana oppilaitoksen harrastustoiminnan kehittämisessä.

www.sakury.net
www.arjenarkki.fi

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kansalaisjärjestö, jonka tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. MLL tukee kouluja ja oppilaitoksia tuottamalla aineistoja ja ammatillista lisäkoulutusta kasvattajille. MLL aloitti tukioppilastoiminnan Suomessa 1972 ja järjestää koulutuksia tukioppilas- ja tutortoiminnan vastaaville sekä tutoreille.

www.mll.fi/kouluille
www.koulurauha.fi

Ammattiin Opiskelevat - SAKKI ry

SAKKI ry on ammattiin opiskelevien edunvalvonta- ja palvelujärjestö. Toiminnan peruskivinä toimivat ammattiosaamisen arvostus ja ylpeys sekä siihen liittyvän ainutlaatuisen kulttuurin vaaliminen. Valtakunnallisen vaikuttamisen lisäksi SAKKI kouluttaa, tiedottaa sekä järjestää erilaisia opiskelijatapahtumia.

www.sakkinet.fi

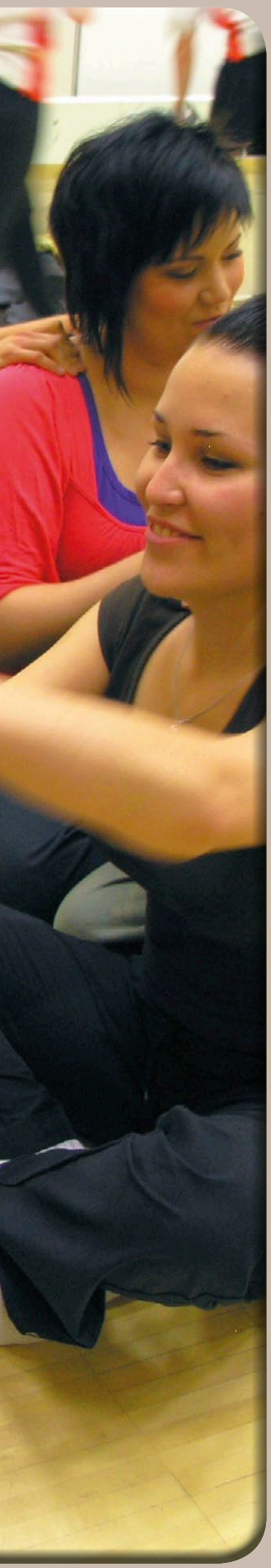

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

sakur

sakki

Löydät hyviä käytäntöjä tutortoiminnan toteuttamiseen
hakusanalla "tutortoiminta" osoitteesta
arjenarkki.fi/menetelmapankki

Selvitys on toteutettu osana Yhtenäisyyttä tutortoimintaan -hanketta,
jota on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Taitto ja ulkoasu: Pieni viestintätoimisto Tampere oy